

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

**Pomoc obětem obchodu s lidmi s návratem do
běžného života**

Helena Zymonová

vedoucí práce: doc. PhDr. Jaroslav Kořa

Praha 2013

Prague college of psychosocial studies

**Helping Trafficked People Return to Their
Everyday Lives**

Helena Zymonová

The Diploma Thesis Work Supervisor: doc. PhDr. Jaroslav Kořa

Praha 2013

Anotace: Tato diplomová práce se zabývá způsoby, jak pomoci obětem obchodu s lidmi začlenit se zpět do běžného života. Práce je členěna na část teoretickou a na část praktickou. Teoretická část představuje jev obchodu s lidmi, základní pojmy a legislativu spojenou s touto tematikou. Dále se věnuje procesu identifikace obchodované osoby, situaci v České republice a přímým důsledkům obchodu s lidmi – procesu viktimizace a jeho rozličnými fázemi. Krátce také shrnuje klíčovou strategii Ministerstva vnitra České republiky, a to Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. Praktická část uvádí pět případových studií rozdílných způsobů obchodu s lidmi. Na těchto příkladech jsou ilustrovány způsoby, jakými byla situace řešena a jak probíhala resocializace.

Klíčová slova: obchod s lidmi, obchodovaná osoba, proces identifikace, případové studie, viktimizace, vykořisťování

Abstract: The aim of this master's thesis is to introduce the means of helping trafficked people return back to their daily lives. The thesis is divided into a theoretical and a practical section. The theoretical section describes the phenomenon, key terms regarding this topic as well as the most important legislative documents. It further presents the process of identification, situation in the Czech Republic and direct effects of human trafficking – the process of victimization. It also shortly summarizes a key strategy of the Czech Ministry of the Interior – the Program for support and protection of victims of human trafficking. The practical section introduces five case studies of five different human trafficking cases that illustrate the process of re-socialization.

Key words: case studies, exploitation, human trafficking, identification process, trafficked person, victimization

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a pouze a jen s využitím literatury a pramenů uvedených v seznamu.

V Praze dne 30. 4. 2013

.....

Děkuji především vedoucímu mé diplomové práce doc. PhDr. Jaroslavu Koťovi za jeho odborné vedení, cenné rady a připomínky.

OBSAH

Úvod.....	8
Teoretická část	10
1 Představení problému	10
1.1 Vymezení pojmů	11
1.2 Právní rámec obchodu s lidmi v České republice	14
1.3 Mezinárodní legislativa	14
2 Identifikace obchodované osoby	16
3 Situace v ČR	21
3.1 Organizace v ČR.....	21
3.2 Obchodované osoby na území ČR	22
4 Důsledky obchodu s lidmi a jejich řešení	24
4.1 Proces viktimizace obětí.....	24
4.2 Primární viktimizace	25
4.3 Sekundární viktimizace	27
4.4 Terciální viktimizace	29
5 Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi	32
Praktická část	35
6 Případová studie č. 1	36
6.1 Identifikace klienta	36
6.2 Řešení situace	37
7 Případová studie č. 2	39
7.1 Identifikace klienta	39
7.2 Řešení situace	40
8 Případová studie č. 3	42
8.1 Identifikace klienta	42
8.2 Řešení situace	43
9 Případová studie č. 4	46
9.1 Identifikace klienta	46
9.2 Řešení situace	47
10 Případová studie č. 5	49
10.1 Identifikace klienta	49
10.2 Řešení situace	49

11	Závěr praktické části	52
	Závěr	55
	Seznam pramenů a literatury	57

ÚVOD

Obchod s lidmi je celosvětově rozšířený jev, který se nevyhýbá ani České republice. V současnosti se i u nás dostává do širšího povědomí, stále však mezi mnohými pracovníky pomáhajících profesí nepanuje jasná představa o tom, co to vlastně obchod s lidmi je, kdo může být „zobchodován“ a jak s takovými lidmi jednat, resp. jaké jsou jejich specifické potřeby. Velmi často se dokonce setkávám s názorem, že obchod s lidmi zahrnuje pouze prostituci a tudíž jsou oběťmi převážně ženy z kriminálního prostředí. Jako sociální pracovníci vykonávající přímou práci s klienty – oběťmi obchodu s lidmi - je mi toto téma blízké, a proto jsem se rozhodla využít svých zkušeností a zaměřit svou diplomovou práci tímto směrem.

Ve své práci se věnuji způsobům, jak pomoci obětem obchodu s lidmi začlenit se zpět do běžného života a popisuji faktory, které mohou mít na resocializaci obětí vliv. Práce je členěna na část teoretickou a na část praktickou. Teoretická část se opírá o studium odborné literatury, praktická část potom ilustruje na příkladech případových studií, jak proces resocializace vypadá v praxi.

V první kapitole představuji problém, definuji základní pojmy a krátce shrnuji také legislativu, která se k tématu úzce váže. Druhá kapitola se věnuje identifikaci obchodované osoby, na co se při procesu identifikace zaměřit, a dále vysvětluje, jakým způsobem proces identifikace ovlivňuje budoucí život klienta. Třetí kapitola krátce shrnuje situaci v České republice a práci organizací, které se resocializací obchodovaných osob zabývají. Čtvrtá kapitola se podrobně zabývá přímými důsledky obchodu s lidmi, procesem viktimizace, jeho rozličnými fázemi, způsobem, jakým obchodovanou osobu ovlivňují a jak je možné či nemožné jim předejít nebo je zmírnit. Pátá kapitola popisuje program financovaný ministerstvem

vnitru, který významně přispívá k začleňování obchodovaných osob zpět do života.

V praktické části je uvedeno pět případových studií klientů, se kterými pracovali pracovníci Diakonie Českobratrské církve evangelické. Na jejich příbězích ilustrují rozličné typy obchodu s lidmi a slouží k doplnění celkového obrazu o resocializaci obchodovaných osob.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část obsahuje ucelený přehled základních informací a termínů, které se váží k tématu obchodu s lidmi. Poskytuje vhled do problematiky a zároveň rozpracovává způsoby, které přispívají resocializaci obchodovaných osob zpět do společnosti.

1 Představení problému

V České republice, v Evropě a v mnoha dalších zemích světa je využívání práce mužů, žen a dětí na denním pořádku. Vykořisťování na pracovním trhu může mít mnoho různých forem a odlišuje se v závislosti na průmyslovém odvětví dané oblasti, zemi či regionu, liší se i podle zaměření skupin, které na vykořisťování profitují, a v neposlední řadě také podle právního systému dané země, který je určující pro rozsah a dostupnost právní ochrany obětem. Všechny tyto aspekty však mají jeden společný rys: reflektují situaci, kdy někdo zneužívá práci někoho dalšího.

V současné době se problematika obchodu s lidmi pomalu dostává do povědomí širší veřejnosti i v naší zemi a stává se diskutovaným tématem. Přesto je však Česká republika opakovaně na mezinárodní úrovni kritizována za nízký počet trestě stíhaných a odsouzených případů obchodníků s lidmi.¹ Počet odsouzených byl v minulých letech pod pět osob za rok a dokonce i identifikace těchto zločinů byla velmi nízká – v roce 2009 z deseti identifikovaných zločinů se pouze tři vztahovaly k nucené práci či jinému vykořisťování.

---

¹ KUTÁLKOVÁ, P. *Přiliš úzká brána k lidským právům – Proces identifikace obchodovaných osob v České republice*. Praha: La Strada ČR, 2010.

Počet obchodovaných osob, které byly v péči specializovaných neziskových organizací, činil pouze několik desítek.² Přesto však četné výzkumy a mediální reportáže mluví přinejmenším o stovkách cizinců, jejichž pracovní podmínky v České republice jsou podobné otroctví.³ Přestože nejsou k dispozici přesná a konzistentní data, není pochyb, že vykořisťování a obchod s lidmi je v České republice velkým problémem. Většina obchodovaných osob nemá přístup k právní pomoci, nemají informace o organizacích nabízejících pomoc a nejsou jim známy možnosti řešení jejich situace. Buď zůstávají v České republice bez platných dokumentů, nebo jsou deportováni.

Důvodů zjevného rozporu mezi oficiálními statistickými údaji a skutečným stavem věci je několik. Sociální pracovníci mají nízké povědomí o termínu „obchod s lidmi“, neznají dostatečně právní předpisy vztahující se k této problematice a prostředky jak obchodovaným osobám pomoci. Dalším problémem je nedostačující identifikace obchodované osoby. Pro adekvátní porozumění problematice obchodu s lidmi je tedy nutné nejprve vymezit základní pojmy a podívat se na to, jak je tato trestná činnost definována a vymezována evropským právním řádem a právním řádem České republiky.

1.1 Vymezení pojmů

Obchod s lidmi:

První právně závaznou definicí obchodování s lidmi byl Protokol OSN o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště se ženami a dětmi z roku 2000.⁴ Tento tzv. Palermský protokol doplňuje

---

2 KUTÁLKOVÁ, P. *Příliš úzká brána k lidským právům – Proces identifikace obchodovaných osob v České republice*. Praha: La Strada ČR, 2010.

3 SŮRA, J. Cizinci nemají po ztrátě práce na letenky. Padají do ilegality, hrozí jim „otroctví“. *Mladá fronta DNES* [online]. 21.11. 2008 [cit. 2013-02-4].

4 KUTÁLKOVÁ, P. Identifikace obchodovaných osob jako součást sociální práce s marginalizovanými skupinami/osobami žádajícími o mezinárodní ochranu. In JÍNKOVÁ, M. aj. *Metodika individuální sociální práce se zaměřením na integraci žadatelů o udělení mezinárodní ochrany na trh práce*. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, 2007.

Úmluvu o mezinárodním organizovaném zločinu přijatou v italském Palermu (z r. 2000) a byl Českou republikou podepsán 10.12. 2002. K ratifikaci Úmluvy ani Protokolu dosud nedošlo. Velkým úspěchem je shoda na mezinárodní společné definici obchodu s lidmi, kterou Palermský protokol stanovuje v článku 3 (a) takto:

“Obchodováním s lidmi se rozumí najímání, doprava, transfery, ukrývání nebo přijímání osob pod hrozbou nebo za použití síly nebo jiných forem nátlaku, únosem, lstí, podvodem, zneužitím pravomoci nebo situace bezbrannosti nebo za použití poskytnutí nebo získání peněz nebo prospěchu k získání souhlasu pro ovládnutí osoby jinou osobou, za účelem vykořisťování. Vykořisťování zahrnuje minimálně zneužívání prostituce jiných, jiné formy sexuálního zneužívání, nucenou práci nebo poskytování služeb, otroctví nebo podobné praktiky jako otroctví, nevolnictví, nebo odstraňování orgánů. Souhlas oběti obchodování s lidmi se zamýšleným zneužíváním nebude brán v úvahu, jestliže byl použit jakýkoliv z výše uvedených způsobů donucení. Najímání, přeprava, převoz, přechovávání nebo přijetí dítěte pro účely zneužívání bude považováno za „obchodování s lidmi“, i když nezahrnuje některý z výše uvedených způsobů, dítě znamená jakoukoliv osobu mladší osmnácti let.“⁵

Tato definice zahrnuje tři důležité prvky, které určují, zda se bude jednat o obchod s lidmi. Jedná se o: transport, donucení a vykořisťování. Transportem rozumíme přemísťování osob z místa na místo, a to jak mezinárodně, tak vnitrostátně. Donucením rozumíme fyzické či psychické násilí, pohrůžku násilí, využití něčí tísně či omylu nebo závislosti.

---

⁵ KALIBOVÁ, K. *Obchodování s lidmi – některé problematické momenty platné legislativy*. Praha: La Strada ČR, 2008, s. 5.

Vykořisťováním rozumíme nucené práce, sexuální zneužívání, odnímání orgánů, otroctví nebo nucený sňatek.

Podle některých právních zástupců zabývajících se politickou a advokační činností v oblasti migrace a azylu má však výše uvedená definice bohužel své výrazné limity.⁶ Především dostatečně nezohledňuje specifické způsoby obchodu s lidmi v různých částech světa a fakt, že obchod s lidmi nevyžaduje přemísťování osob, jak je zcela běžné např. v Thajsku, Indii, Srí Lance, Kambodži či Africe.

Nucená práce:

Vymezení pojmu „nucená práce“ (nebo „povinná práce“) je v Úmluvě Mezinárodní organizace práce v článku 2, odstavec 1 uvedeno tak, že bude *„označovat každou práci nebo službu, která se na kterékoli osobě vymáhá pod pohrůzkou jakéhokoli trestu a ke které se řečená osoba nenabídl dobrovolně.“*⁷

Nucená práce nezahrnuje vojenskou službu, občanskou povinnost občana státu, výkon trestu na základě pravomocného odsouzení, činnosti v rámci mimořádných okolností - jako např. válka, živelné pohromy apod. - menší obecní služby vykonávané v zájmu obce a činnosti vykonávané v rámci ochrany života a zdraví osob.

Vykořisťování:

Vykořisťování má mnoho podob, zahrnuje především nucenou práci, nucenou prostituci a sexuální vykořisťování.⁸ Pod tímto pojmem rozumíme i prodej osoby za účelem sňatku, nucení k žebrotě a trestné činnosti a odnímání orgánů. Jestliže dá obchodovaná osoba k takovému jednání

---

6 BABICKÁ, K. Obchodování s lidmi z pohledu mezinárodního práva a jeho implementace do českého právního řádu. In: *Migraceonline.cz* [online]. 2008 [cit. 2013-03-28].

7 MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE PRÁCE. *Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 29, o nucené nebo povinné práci* [online]. 28.6. 1930 [cit. 2013-03-28].

8 KUBÍČKOVÁ, J. aj. *Instrukční manuál pro sociální a terénní pracovníky – Obchod s lidmi v ČR*. Praha: Confima, 2007.

souhlas z donucení, a to jakýmkoli způsobem (viz. definice termínu “obchod s lidmi”), nahlíží se na její souhlas jako na nedobrovolný.

1.2 Právní rámec obchodu s lidmi v České republice

Obchodu s lidmi se v České republice věnuje především trestní zákon. Jeho nová úprava z roku 2009 rozšiřuje definici obchodu s lidmi ve smyslu výše uvedené definice OSN a je obsažena v § 168 trestního zákona č. 40/2009 Sb., který vstoupil v účinnost 1.1. 2010.⁹

Podle tohoto paragrafu spadá obchod s lidmi k trestným činům proti svobodě.¹⁰ Pachatelem tohoto trestného činu se stává člověk, který přiměje, zláká, najme, svede, ukryje a zadržuje nebo vydá dítě či jinou osobu, aby byla někým jiným užita k sexuálním účelům, k výrobě pornografického díla, k pohlavnímu styku, k odběru tkáně, buňky či orgánu, k službě v ozbrojených silách, k otroctví, nevolnictví či nuceným pracím. Trestné je i mít z výše uvedeného jednání zisk. Dále je v paragrafu postihována příprava tohoto trestného činu, jakož i spáchání tohoto trestného činu osobou, která je členem organizované skupiny.

1.3 Mezinárodní legislativa

Prvotní dokumenty týkající se boje s obchodem s lidmi se zaměřovaly především na nucení žen k prostituci - dalším formám obchodu s lidmi je pozornost věnována až v poslední době.¹¹ Pravděpodobně nejvýznamnějším právním dokumentem je Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště ženami a dětmi z roku 2000 (jedná se o tzv. Palermský protokol). Tento Protokol doplňuje

---

9 MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Obchod s lidmi – Definice* [online]. ©2010, poslední revize 30.08.2010 [cit. 2013-03-28].

10 ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 390. ISSN 1211-1244.

11 BABICKÁ, K. Obchodování s lidmi z pohledu mezinárodního práva a jeho implementace do českého právního řádu. In: *Migraceonline.cz* [online]. 2000 [cit. 2013-03-28].

Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu a byl ratifikován již více než sto státy. Jeho cílem je především prevence obchodu s lidmi a postih pachatelů, věnuje se však i ochraně a zajištění lidských práv obětem.

Dalším významným dokumentem jsou Doporučené zásady a pokyny k lidským právům a obchodování s lidmi z roku 2002.¹² V roce 2004 jmenovala Komise pro lidská práva zvláštního zpravodaje OSN pro oblast obchodu s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, který převzal specifickou agendu týkající se tohoto problému.

Co se týče těchto mezinárodních dokumentů, Česká republika sice Palermský protokol podepsala již v prosinci 2002, stále jej však neratifikovala. Také doposud nepodepsala Úmluvu Rady Evropy proti obchodu s lidskými bytostmi.

---

¹² BABICKÁ, K. Obchodování s lidmi z pohledu mezinárodního práva a jeho implementace do českého právního řádu. In: *Migraceonline.cz* [online]. 2008 [cit. 2013-03-28].

2 Identifikace obchodované osoby

Velmi důležitým momentem boje proti obchodu s lidmi a pomoci obchodovaným osobám se zařazením do běžného života je tzv. identifikace obchodovaných osob, a to jak přímo v prostředí, kde dochází k obchodování, tak i po opuštění tohoto prostředí. Bez úspěšné identifikace nemůže být obchodovaným osobám nabídnuta pomoc organizací, které se na jejich problematiku zaměřují, ani jim nemůže být poskytnuto veškeré spektrum sociálních služeb, které jim pomohou jejich situaci řešit. Tedy, *„identifikace obchodovaných osob je vstupní branou k využití sociálních služeb, které mohou pomoci při minimalizování následků kriminálních aktivit a návratu do běžného života.“*¹³

Jsou to především pracovníci pracující v sociálních službách zaměřených na migranty, migrantky a osoby žádající o azyl, kdo přichází do styku s klientelou ohroženou obchodováním s lidmi. Proto je důležité, aby tito pracovníci měli alespoň základní znalosti a orientaci v této problematice a dovedli v příbězích klientů identifikovat faktory, které by na obchod s lidmi mohly poukazovat. Identifikace není pro pomáhající profese nijak časově ani znalostně náročná a její úspěšné provedení může znamenat efektivní a cílenou pomoc obchodovaným osobám.

Ze zkušeností organizace La Strada Česká republika (dále jen La Strada) vyplývá, že mnozí obchodníci s lidmi v současné době používají takové formy nátlaku, které nejsou na první pohled zřejmé.¹⁴ Proto je důležité, aby sociální pracovníci citlivě reagovali při posuzování určitých

---

13 KUTÁLKOVÁ, P. Identifikace obchodovaných osob jako součást sociální práce s marginalizovanými skupinami/osobami žádajícími o mezinárodní ochranu. In JÍNKOVÁ, M. aj. *Metodika individuální sociální práce se zaměřením na integraci žadatelů o udělení mezinárodní ochrany na trh práce*. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, 2007, s. 3.

14 tamtéž

okolností v životních příbězích, které klient vypráví. Již tato pouhá „citlivost“ může vést k úspěšné identifikaci obchodované osoby.

V příbězích klientů je proto důležité zaměřit se zejména na to, zda došlo ke zprostředkování práce třetí osobou, zda byly uvedeny nepravdivé informace o podstatě práce, zda byla osoba zadržována na místě, ze kterého nemohla odejít, nebo jí byly odebrány doklady, zda byla osoba vydírána, mučena, nucena k práci pod pohrůžkami, nebo jí bylo odmítnuto vyplacení mzdy či ukládány neúměrné finanční pokuty, nebylo možno práci odmítnout vzhledem k bezvýhodné situaci, došlo ke znásilnění, vykořisťování v sexuálním průmyslu, odejmutí orgánů či nucení k páčání kriminálních činů nebo žebrotě. Pokud pracovník některé z těchto událostí v příběhu svého klienta zaznamená, je vhodné ho upozornit, že mohlo dojít ke spáchání trestného činu a nabídnout mu kontakt na specializované organizace.

Pokud má pracovník z rozličných informací o klientovi důvod předpokládat, že mohlo dojít k obchodování, je vhodné se na takovýto rozhovor předem připravit.¹⁵ Základem by měla být příprava bezpečného prostředí, kde během rozhovoru nebude docházet k vyrušování. Klient může mít zábrany o svých zkušenostech hovořit, může pociťovat stud a úzkost, je proto důležité, aby se cítil bezpečně a nic ho nevyrušovalo. S tím souvisí i zajištění dostatečného časového prostoru pro rozhovor, podle doporučení organizace La Strada je to jednu a půl hodiny, autorka této práce však z vlastních zkušeností doporučuje spíše dvě hodiny. Může se stát, že klient bude potřebovat čas na uklidnění a na to, než se rozpovídá, případně bude potřebovat přestávky během rozhovoru, není proto vhodné na něj vyvíjet nátlak upozorňováním na časový limit. S časovým rámcem

---

15 KUTÁLKOVÁ, P. Identifikace obchodovaných osob jako součást sociální práce s marginalizovanými skupinami/osobami žádajícími o mezinárodní ochranu. In JÍNKOVÁ, M. aj. *Metodika individuální sociální práce se zaměřením na integraci žadatelů o udělení mezinárodní ochrany na trh práce*. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migraanty v ČR, 2007.

rozhovoru přímo souvisí, zda klient dostatečně ovládá český jazyk či zda bude zapotřebí tlumočení. V případě zajištění tlumočnicka je vhodné časový rámec ještě o něco navýšit.

Pracovník před rozhovorem s klientem obvykle přesně neví, v jaké situaci se bude klient nacházet a odkud právě přichází, autorka této práce proto z vlastní zkušenosti doporučuje připravit i tekutiny (v závislosti na ročním období horké či studené), případně drobné občerstvení. V závislosti na počasí potom i např. přikrývku. Je vhodné mít připraveny letáky s kontakty na specializované organizace, základní znalosti o možnostech pomoci. Autorka této práce také doporučuje klientům všechny informace a kontakty předat i v písemné formě, protože se může stát, že si je klient nebude kvůli velkému emočnímu vypětí a stresu či únavě schopen zapamatovat.

Při vedení rozhovoru s obchodovanými osobami byly identifikovány některé oblasti, které hrají důležitou roli v navazování kontaktu s klientem a mají zásadní vliv na úspěšnost rozhovoru. Je tedy důležité je v rozhovoru reflektovat, případně se na ně připravit a mít je na zřeteli. Jedním z nich je např. gender pomáhajícího pracovníka.¹⁶ U obchodovaných žen a žen, které byly sexuálně vykořisťovány a prožily sexuální násilí se může objevovat strach z mužů a neochota a stud si s pracovníkem – mužem o svých zážitcích povídat. U obchodovaných mužů se potom může objevovat stud přiznat svou situaci a požádat o pomoc, mohou své zkušenosti maskovat či bagatelizovat. Podle zkušeností autorky této práce je vhodné být si těchto postojů vědom a přizpůsobit jim rozhovor s klientem, případně jim přizpůsobit „výběr“ pracovníka, který rozhovor s klientem povede.

---

16 KUTÁLKOVÁ, P. Identifikace obchodovaných osob jako součást sociální práce s marginalizovanými skupinami/osobami žádajícími o mezinárodní ochranu. In JÍNKOVÁ, M. aj. *Metodika individuální sociální práce se zaměřením na integraci žadatelů o udělení mezinárodní ochrany na trh práce*. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migraanty v ČR, 2007.

Dalším důležitým faktorem je kultura.¹⁷ Kulturní specifika hrají významnou roli v pohledu na sociální instituce, v přijímání pomoci a ochotě sdělovat zážitky, které klient může vnímat jako „selhání“. Autorce této práce se osvědčilo tyto oblasti v rozhovoru reflektovat, legitimizovat klientovo prožívání a normalizovat pocity, které klient prožívá. Také považuje za vhodné klientovi vysvětlit, že v situaci není osamocený, že podobné zážitky mají i další lidé a nemusí se tedy za sebe stydět.

Nejistá orientace v situaci a problémy s doklady, spolu se strachem z vyhoštění mohou u klientů navodit pocit, že na sebe nepohlížejí jako na oběti trestných činů, ale jako na ilegální pracovní sílu.¹⁸ Tento pohled může mít za následek stud a neochotu spolupracovat, to, že záměrně či podvědomě opomenou sdělit důležitou informaci pracovníkovi. Autorka této práce doporučuje situaci klientům vysvětlit, upozornit je na možnost, že se stali oběťmi trestného činu, a podat jim základní právní informace.

Velmi důležitá oblast, která může významně ovlivnit identifikaci klienta a jeho vstup do sociálních služeb, je osobní nastavení a postoje pomáhajícího pracovníka. Stereotypy a předsudky spojené s prací prostitutky, ilegální prací a obchodu s lidmi vůbec ovlivňují, jak se pracovník bude ke klientovi chovat.¹⁹ Nevhodně volené otázky typu „Proč jste neodešel dříve? Jak jste mohl být tak naivní?“ přispívají k sekundární viktimizaci oběti. Postoje, které viní ze spáchání trestného činu oběti, nikoli pachatele, brání navázání kontaktu s klienty a jejich navázání na sociální služby, které jim mohou pomoci se začlenit zpět do běžného života. Jedná se především o přesvědčení typu „Prostitutka snad věděla do čeho jde,

---

17 KUTÁLKOVÁ, P. Identifikace obchodovaných osob jako součást sociální práce s marginalizovanými skupinami/osobami žádajícími o mezinárodní ochranu. In JÍNKOVÁ, M. aj. *Metodika individuální sociální práce se zaměřením na integraci žadatelů o udělení mezinárodní ochrany na trh práce*. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, 2007.

18 tamtéž

19 tamtéž

stejně se prodávala, jak ji mohl někdo znásilnit? Jak mohli být tak hloupí... ono za hloupost se bohužel platí, příště si snad dají pozor.“

Každý rozhovor by tedy měl být veden velmi citlivě a jeho tempo by mělo být určováno klientem, nikoli pracovníkem. Pracovník by měl klienta nejprve vyslechnout a až potom pokládat doplňující otázky. V závislosti na klientových potřebách a zakázkách by potom měl zvážit, zda spadá do cílové skupiny organizace, pro kterou pracovník pracuje, či zda jej předá jiné organizaci. Pracovník by měl mít na paměti, že *„obchodované osoby mají právo na informace a jejich potřeby mnohdy vyžadují specializovanou pomoc,“*²⁰ a proto by měl být připraven a ochoten klienta na tuto pomoc nasměrovat.

---

20 KUTÁLKOVÁ, P. Identifikace obchodovaných osob jako součást sociální práce s marginalizovanými skupinami/osobami žádajícími o mezinárodní ochranu. In JÍNKOVÁ, M. aj. *Metodika individuální sociální práce se zaměřením na integraci žadatelů o udělení mezinárodní ochrany na trh práce*. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, 2007, s. 9.

3 Situace v ČR

3.1 Organizace v ČR

V současné době se stává obchod s lidmi celosvětově diskutovaným tématem a postupně se dostává i do povědomí širší veřejnosti. Osmnáctý říjen byl v roce 2007 Evropskou komisí vyhlášen Evropským dnem boje proti obchodu s lidmi a nejen Česká republika si tak již letos po sedmé připomene osudy lidí, kteří se stali oběťmi obchodu s lidmi, a možnosti a nástroje, kterými lze proti páčání této trestné činnosti bojovat.²¹ V České republice se v současnosti pomoci obětem obchodu s lidmi věnují tři organizace, a to La Strada Česká republika, o.p.s. (dále jen La Strada), Diakonie Českobratrské církve evangelické (dále jen Diakonie) a Arcidiecézní charita Praha (dále jen Charita).

La Strada poskytuje obchodovaným osobám finanční a právní pomoc, ubytování, jídlo a ošacení, dále také psychologickou a sociální podporu. Charita pracuje s oběťmi obchodu s lidmi v rámci projektu Magdala financovaném Evropským uprchlickým fondem (Projekt Magdala - Všestranná podpora obchodovaným osobám, dalším zranitelným skupinám a jejich dětem) a její služby zahrnují odborné sociální poradenství, krizovou pomoc, zajištění ubytování, asistenci při jednání s úřady a sociálně terapeutické služby.²²

Diakonie se přímo specializuje na pomoc vykořisťovaným a zneužívaným mužům v rámci programu „Ne násilí.“²³ Součástí jejích služeb jsou terénní práce pro vyhledávání a identifikaci obchodovaných

---

21 MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Den boje proti obchodu s lidmi* [online]. ©2010, poslední revize 30.08.2010 [cit. 2013-03-29].

22 ARCIDIECÉZNÍ CHARITA PRAHA. *Poradna projektu Magdala* [online]. Charita Praha, ©2011 [cit. 2013-03-29].

23 DIAKONIE – STŘEDISKO CELOSTÁTNÍCH PROGRAMŮ A SLUŽEB. *Program Ne násilí* [online]. SČPS, ©2013 [cit. 2013-03-29].

lidí, poskytování azylového ubytování pro muže, pomoc obětem v krátkodobé krizové situaci, poradenství při hledání práce, sociálně terapeutická činnost, asistence při zajišťování práv, pomoc s vyřizováním dokladů atp. Diakonie také spolupracuje s výše jmenovanými organizacemi a snaží se s nimi koordinovat nabízenou pomoc.

Významnou organizací, která pomáhá při řešení situace obětí obchodu s lidmi je International Organization for Migration (dále jen IOM). IOM koordinuje návraty do země původu klienta a pomáhá jim navazovat kontakt s místními sociálními službami v zemi jejich původu. Dále se věnuje výzkumům v této oblasti a vedení informačních kampaní.²⁴

Všechny tyto organizace spolupracují s Policií ČR a s Ministerstvem vnitra České republiky – s odborem prevence kriminality. Kromě spolupráce výše zmiňovaných organizací mezi sebou se jejich pracovníci snaží také využívat sítě dalších sociálních služeb, krizových center apod., aby svým klientům zajistili co možná bezproblémové včlenění zpět do společnosti.

3.2 Obchodované osoby na území ČR

„Česká republika je současně zemí původu obětí obchodování s lidmi, státem tranzitním i cílovým.“²⁵ Nejčastější země původu obětí vykořisťovaných v České republice jsou země bývalého Sovětského svazu, především Ukrajina, Rusko, Moldavsko, Kyrgyzstán nebo jeho bývalé satelity jako Bulharsko a Rumunsko a některé další, hlavně rozvojové státy jako např. Vietnam. Předpokládá se, že v České republice dochází k

---

24 INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION. *Prevence a potírání obchodu s lidmi* [online]. IOM, ©2013 [cit. 2013-03-29].

25 BABICKÁ, K. Obchodování s lidmi z pohledu mezinárodního práva a jeho implementace do českého právního řádu. In: *Migraceonline.cz* [online]. 2008, s. 5 [cit. 2013-03-28].

vykořisťování i občanů jiných zemí, avšak údaje o nich nejsou zaneseny ve výzkumech, protože se do jejich komunit nepodařilo proniknout.²⁶

Mezi osobami obchodovanými na území ČR nebývají čeští občané a občané ze zemí, které nemívají v ČR problém s legální prací a legálním pobytem (země Evropské unie, USA, Norska apod.).²⁷ Důležitým faktorem, který ovlivňuje situaci migrantů na našem území, je ekonomická situace a vyspělost země původu. Migranty z chudých, ekonomicky slabých a nestabilních zemí lze pro jejich nejistý pobytový status snadno vydírat. Často mají nejasné představy o situaci na našem území a o svých právech, mnohdy mají za sebou špatné zkušenosti se sociálními službami či právním systémem ze své země a vykořisťovatelé jim pravidelně poskytují lživé i polopravdivé informace. Zdráhají se proto vyhledat pomoc a svou situaci řešit. Dále si uvědomují složitou situaci v domovské zemi a jsou ochotni snášet vykořisťování s vidinou alespoň minimálního výdělku, který by mohli poslat domů.

Čeští občané jsou obchodováni především ve státech Evropské unie.²⁸ Časté je obchodování pro práci ve Velké Británii, na kterou se najímají především bezdomovci a sociálně slabí jedinci. Mezi další významné země, kde čeští občané také končí, patří Itálie, Francie a Španělsko. Pokud mluvíme o obchodu s českými ženami, potom výrazně také Německo a Rakousko. Ze států mimo EU se jedná především o USA, Izrael, Saudskou Arábii či Makao.

---

26 BURČÍKOVÁ, P. *Obchod s lidmi a nucená či vykořisťující práce v České republice*. Praha: La Strada ČR, 2004.

27 taméž

28 ODBOR BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY. *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2011*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2012.

4 Důsledky obchodu s lidmi a jejich řešení

4.1 Proces viktimizace oběti

Pojem viktimizace označuje proces poškozování a újmy, kdy se člověk stává obětí trestného činu.²⁹ O trestném činu přemýšlí, opakovaně se mu vrací do mysli, viktimizace tedy s trestným činem nekončí, nýbrž začíná. Trestný čin označujeme jako primární viktimizaci, při které vznikají primární rány. Primární rány jsou trojího druhu: fyzické, finanční a emocionální. Sekundární viktimizací rozumíme proces, kdy oznámení a řešení trestného činu provází další, nadbytečné zraňování oběti.

Ze své podstaty je oběť vždy vystavena stresu. Při kontaktu se sociálními pracovníky, úřady, lékaři, případně policií je nucena převyprávět svůj příběh, rozpomínat se na nepříjemné detaily a události a vyprávět o nich cizím lidem. O sekundární viktimizaci mluvíme tehdy, pokud během tohoto procesu dochází nejen k přirozené míře úzkosti a stresu, ale pokud je oběť zbytečně vystavována okolnostem, které ji dále zraňují. Může se jednat o necitlivé zacházení ze strany rozličných pracovníků, nevhodné otázky, zveřejňování citlivých údajů apod.

V průběhu sekundární viktimizace vznikají tzv. sekundární rány, které jsou pouze psychologického rázu a vedou k výraznému zhoršení psychického stavu oběti.³⁰ Nejčastěji jsou tvořeny trojicí pocitů: nespravedlnosti, nedůstojnosti a izolace.

V souvislosti se zkoumáním problému následků trestného činu u oběti se často mluví i o tzv. terciální viktimizaci. Terciální viktimizací označujeme stav, „*kdy jedinec není schopen se přiměřeně vyrovnat s*

---

29 ČÍRTKOVÁ, L. aj. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů – příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007.

30 ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.

traumatickou zkušeností, přestože z objektivního hlediska došlo k nápravě či úzdravě a odškodnění.“³¹ Klient se zásadně změní, má problémy navázat na předešlý způsob života, navrátit se k rodině, do zaměstnání apod. Tento stav výrazně souvisí s osobnostním nastavením daného jedince a jeho individuálními osobnostními rysy.

Obchodované osoby jsou oběťmi trestného činu obchodu s lidmi, ale v sociální práci se termín „oběť“ zpravidla příliš nepoužívá. Vede ke zbytečnému „nálepkování“ klienta a může vést ke stigmatizaci. Pokud je tento termín použit před klientem, může vést ke změně jeho pohledu na sebe sama a k doprovodným negativním pocitům. Autorka této práce tento termín používá v této práci a oficiálních zprávách a dokumentech, které musí v souvislosti se svou prací vyplnit, nikoli však v konverzaci s klientem. Ani jeho užití v této situaci nedoporučuje.

4.2 Primární viktimizace

Během trestného činu obchodu s lidmi dochází u obchodovaných osob k primárním ranám, které je nejen výrazně poškozují v daný moment, ale také zásadně ovlivňují jejich další budoucí život a míru, s jakou se do něho budou moci zpět začlenit.

Jedním z důsledků obchodu s lidmi je fyzická újma, kterou obchodovaná osoba zažije v souvislosti s obchodováním. Může se jednat o lehčí fyzické zranění až po těžké ublížení na zdraví či dokonce smrt.³² U osob obchodovaných na trhu práce se jedná zejména o fyzické vyčerpání, přetěžování určitých tělesných partií a skupin (kolena, záda) a v důsledku toho jejich poškození, o neléčené úrazy na pracovištích, následky fyzického násilí po útocích vykořisťovatele (zlomeniny, pohmožděniny, podlitiny,

---

31 ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 190.

32 ODBOR BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY. *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2011*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2012.

tržné rány), podvýživu v důsledku nedostatečné stravy apod. U obchodovaných žen se jedná také o rozličné gynekologické potíže a pohlavní choroby. Může se také jednat o zanedbání léčby chronické nemoci obchodované osoby nebo jejího zhoršení.

Při léčbě fyzických potíží obchodované osoby je důležité klientovi zajistit co nejdříve lékařskou pomoc. Sociální pracovníci mohou zprostředkovat kontakt na lékaře, případně tam klientovi domluvit vyšetření a doprovodit jej tam. Dále by měli mít k dispozici seznam laboratoří a pracovišť, která poskytují určitá laboratorní vyšetření zdarma (např. na přítomnost viru HIV, venerologická vyšetření, testy na pohlavní nemoci apod.), kam by měli klienty nasměrovat.

Finanční újma vznikne klientovi v důsledku ztráty či odcizení majetku, ale také v důsledku ušlého zisku (nevyplácení mzdy) a nákladů, které bude muset vynaložit na svou léčbu. Ušlý zisk je možné v České republice vymáhat soudní cestou, klient má možnost využít bezplatného právního poradenství a asistence v právních záležitostech či vymáhání mzdy od organizace SIMI. Sociální pracovníci pracující s obchodovanými osobami by měli o této možnosti vědět a být schopni klienta na organizaci odkázat, pokud o to bude mít zájem, případně mu rovnou domluvit schůzku.

Emocionální újma je velmi těžko objektivně postižitelná, protože úzce souvisí s individuálním prožíváním.³³ Může mít rozličnou podobu a zahrnovat projevy jako nespavost, fobie, úzkostné stavy, plačtivost, zvýšenou únavnost a posttraumatickou stresovou poruchu. O těchto stavech je možné s klientem hovořit v rámci sociálně terapeutických činností. Sociální pracovník může v určitých mezích klienta i edukovat, vysvětlit mu, co se s ním děje a normalizovat jeho prožívání. V případě výrazných

---

33 ČÍRTKOVÁ, L. aj. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů – příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007.

projevů či jakýchkoli pochybností o duševním stavu klienta by však pracovníci neměli váhat s jeho nasměrováním na odbornou psychologickou či psychiatrickou pomoc nebo do krizového centra. Lékaři, terapeuti a pracovníci krizových center se mohou těmto stavům cíleně věnovat a léčit je.

4.3 Sekundární viktimizace

Jak bylo řečeno výše, k sekundární viktimizaci dochází v důsledku jednání formálních i neformálních sociálních struktur a skupin, nevhodnou reakcí na popisované události, nevhodně a necitlivě volenými otázkami, nálepkováním obchodované osoby apod. Podle některých odborníků zabývajících se psychologií oběti trestného činu, mají sekundární rány dokonce horší dopad na oběť než rány primární.³⁴ Obvykle se uvádí, že sekundární rány jsou tvořeny těmito třemi pocity: nespravedlností, nedůstojností a izolací.

Obchodovanou osobu mohou trápit pocity křivdy a nespravedlnosti, že tato událost potkala právě ji. V případě podání trestního oznámení na pachatele nebo v případě vymáhání mzdy v ní tyto pocity může vyvolat i proces vyšetřování, výsledky a nedůvěra ze strany vyšetřujících orgánů.³⁵ Pokud dojde k tomu, že pachatel není z rozličných důvodů odsouzen (nejčastěji pro nedostatek důkazů či nenaplněnou skutkovou podstatu trestného činu obchodu s lidmi), vnímá obchodovaná osoba tyto pocity o to výrazněji.

Oběti obchodu s lidmi se často musí vyrovnávat s pocitem nedůstojnosti a ponížení. Může se jednat o necitlivé jednání sociálních pracovníků při procesu identifikace, ale také o necitlivý přístup lékařů, policistů při výsledku či právních poradců.

---

³⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.

³⁵ tamtéž

Je velmi důležité, aby zejména při procesu identifikace obchodované osoby a řešení její situace ze strany sociálních pracovníků k vyvolání pocitů ztráty lidské důstojnosti nedocházelo. V důsledku své situace si klient s sebou nese mnoho stresujících, traumatických zážitků a somatických potíží, se kterými se musí vyrovnat a zpracovat je. Další (zbytečný) stres mu jen přitěžuje a působí problémy v jiných oblastech, které bude potřeba řešit při začleňování klienta zpět do běžného fungování, a může také tento proces výrazně zpomalit. V kapitole pojednávající o procesu identifikace obchodované osoby jsou uvedeny praktické informace, jak sekundární viktimizaci předcházet.

Pocit izolace je „*prožitkovým důsledkem změn, které prodělávají vztahy v bezprostředním sociálním okolí, v rodině, na pracovišti apod.*“³⁶ Postoj lidí k obchodovaným osobám bývá rozpačitý, odtažitý, klienti se za svou situaci často stydí, připadají si osamoceni. Mohou mít pocit, že jsou jiní než dříve, což opět pocit izolace posiluje. V tomto ohledu jsou důležité postoje sociálních pracovníků ke klientům, způsob, jakým s nimi komunikují a jak o nich hovoří, protože ty poté mohou výrazně minimalizovat pocity osamění u klientů. Je vhodné na tento aspekt pamatovat a věnovat se mu při sociálně terapeutických rozhovorech, případně klienta doporučit na psychoterapii.

Sekundární viktimizace má zásadní dopad na obchodovanou osobu a výrazně ovlivní to, s čím vším se bude muset potýkat při začlenění zpět do běžného života. Jedná se však i o oblast, kterou mohou sociální pracovníci pracující s touto klientelou nejvýrazněji ovlivnit - a to jak pozitivním tak i negativním způsobem. Měli by si tedy být vědomi, jaké chování a jednání k sekundární viktimizaci přispívá, jak je možné ji řešit, nebo spíše jak se jí vyvarovat.

---

36 ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 191.

K sekundární viktimizaci však nemusí dojít pouze při identifikaci obchodované osoby. Klient se s ní může setkat při svém jednání s pracovníky dalších sociálních služeb, které se rozhodne využívat, při jednání s úřady či při výslechu Policií ČR, rozhodne-li se trestný čin oznámit. Je obtížné získat konkrétní data o viktimizaci obětí v ČR, protože na toto téma u nás chybí výzkumy.³⁷ Obecně však převládá názor, že je v našich podmínkách sekundární viktimizace častým jevem. Skupinou, ve které dosahuje nejvyššího podílu, jsou oběti sexuálního vykořisťování a sexuálního násilí vůbec, kdy může být dokonce motivem pro neoznámení trestného činu.

4.4 Terciální viktimizace

Pokud se obchodovaná osoba nedokáže vyrovnat s touto zkušeností, přestože objektivně došlo k úzdavě, případně odškodnění a nápravě, mluvíme o terciální viktimizaci.³⁸ Dochází k ní často až ve velkém odstupu od primární a sekundární viktimizace. Prakticky spočívá v neschopnosti navázat na svůj původní život, mění životní styl a hodnoty. Pozadí těchto potíží tkví v osobnosti klienta.

Obchodované osoby se často k sociálním pracovníkům dostanou před tím, než se objeví terciální viktimizace. Ta se, vzhledem ke svému pozdnímu nástupu, může objevit až po ukončení spolupráce s klientem a po návratu do země původu. Na základě vlastních zkušeností se autorka této práce domnívá, že může být vhodné s klienty v rámci socioterapeutických rozhovorů na toto téma mluvit. Sociální pracovníci mohou pozorovat, zda a jak se mění klientovo uvažování, mohou ho upozornit na možnost pozdějšího rozvoje problémů v sociální oblasti. Je vhodné v tomto případě

---

³⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.

³⁸ DIGNAN, J. *Understanding victims and restorative justice*. Maidenhead, England: Open University Press, 2005.

klienta navést k tomu, co by měl v takové situaci dělat, pokud se do ní dostane, mluvit s ním o možnostech řešení.

To bude samozřejmě jednodušší, pokud bude mít sociální pracovník klienta v dlouhodobější péči, a bude tudíž možné s ním navázat užší vztah a více mu porozumět. Během procesu identifikace, nebo pokud se bude jednat pouze o několik krátkých intervencí zaměřených na vyřešení přesně ohraničených krátkých zakázek, není podle zkušeností autorky vhodné klienta zatěžovat poukazováním na možné budoucí důsledky jeho zkušeností. Klient totiž ještě mnohdy není v takovém psychickém a fyzickém rozpoložení, aby mohl takové informace vstřebat a nějakým způsobem s nimi pracovat.

V případě, že sociální pracovníci budou s oběťmi obchodu s lidmi pracovat dlouhodoběji, je možné a vhodné se zaměřit na to, zda jejich zkušenost způsobuje, že se změní jejich postoje k sobě samému a ke světu kolem nich.³⁹ Přemýšlí oběť obchodu s lidmi o sobě jako o „oběti“? Přejímá status oběti, snaží se si ho u ostatních potvrdit? Schovává se za tuto nálepkou, nebo se jí naopak aktivně brání? Má potřebu odplaty, mstí se lidem kolem sebe? Nebo se naopak stává naprosto pasivní? Pokud to schopnosti a zkušenosti pracovníka dovolí, je vhodné tyto postoje klientů reflektovat a pracovat s nimi v rámci socioterapeutických rozhovorů, případně je vhodné klienta odkázat (pokud bude chtít) na psychoterapii.

Věnovat se tomu, zda o sobě oběť obchodu s lidmi uvažuje jako o oběti, může být vhodné i pro práci sociálního pracovníka samotného. Není nutné toto uvažování hned předestřít klientovi, ale sociálnímu pracovníkovi může pomoci při zvolení vhodného přístupu ke klientovi. Stát se obětí je sociální proces, který sice začíná trestným činem, ale na druhou stranu vyžaduje i kognitivní rozhodnutí jedince status oběti přijmout jako jeden ze

---

39 DIGNAN, J. *Understanding victims and restorative justice*. Maidenhead, England: Open University Press, 2005.

způsobů vyrovnání se se situací.⁴⁰ Ne všichni, kteří se stali obětí trestného činu, status oběti přijmou. Někteří se mu naopak aktivně brání, protože pro ně může symbolizovat pasivitu, jiní jedinci si dokonce ani neuvědomují a nepřipouštějí, že by se za oběti mohli považovat. Do druhé skupiny se mohou často řadit i oběti obchodu s lidmi, kteří o sobě jako o obětech mnohdy neuvažují. To může být způsobeno jednak všeobecně malým povědomím o obchodu s lidmi, ale také studem (pocitem, že si vše způsobili sami) či pocitem, že jsou jen ilegální pracovní silou. Sociální pracovník potom může podle postoje klienta zvolit způsob, jak mu pomoci se se situací vyrovnat a pomoci mu nalézt k tomu vhodné strategie.

---

40 ODBOR BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY. *Obchodování s lidmi – Manuál pro Policii ČR*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2006.

5 Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi

Vládou České republiky byl v rámci „Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice“ schválen „Model podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice“ (dále jen „Model“).⁴¹ Jeho cílem byla snaha poskytnout obětem ochodu s lidmi podporu, ochranu jejich práv a důstojnosti a motivovat je ke svědecké výpovědi, která by pomohla při usvědčování pachatelů. Tento přístup je v Evropě chápán jako účinný nástroj boje proti obchodu s lidmi. Model byl pilotně ověřován jeden rok, tj. od března 2003 do března 2004, a po tuto dobu byl financován z rozpočtu OSN.

Od dubna 2004 navázal na tento Model „Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“ (dále jen „Program“).⁴² Program je financován z prostředků Ministerstva vnitra České republiky - z dotačních příspěvků určených na prevenci kriminality. Program je určen cizincům i občanům České republiky, kteří se buď v ČR nebo v zahraničí stali oběťmi obchodování s lidmi. Jeho cílem je *„podpora obchodovaných osob, ochrana jejich lidských práv a důstojnosti, motivace obchodovaných osob k podávání svědeckých výpovědí, které umožní stíhání a potrestání obchodníků s lidmi, návrat obchodovaných osob do země původu.“*⁴³

Pro zařazení do Programu je klíčová identifikace obchodované osoby, která je podrobně popsána ve druhé kapitole této práce. Pokud není

---

41 MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Obchod s lidmi – Pomoc obětem* [online]. ©2010, poslední revize 30.08.2010 [cit. 2013-03-28].

42 tamtéž

43 ŽÁKOVÁ, M. Obchodování s lidmi – charakteristika. In: NICM [online]. ©2007, poslední revize 2008 [cit. 2013-03-29].

odhaleno, že se klient stal obětí obchodu s lidmi, nemůže být správně informován o svých právech a možnostech a nemůže být nasměrován na vhodné instituce. Vždy, když dojde k obchodu s lidmi, měl by klient dostat informace o Programu, o možnostech a podmínkách do jeho zařazení. Pracovníci by měli být schopni klientovi poskytnout potřebné informace, pomoci mu se v situaci lépe zorientovat a rozhodnout.

Vstup do Programu je zcela dobrovolný.⁴⁴ Podmínkou je přerušení styků s kriminálním prostředím a spolupráce s Policií ČR. Obchodovaná osoba podepíše u partnerské nestátní neziskové organizace vstupní prohlášení a organizace následně podá odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR návrh na zařazení do Programu. Pokud oběť obchodu s lidmi splňuje podmínky, je do Programu zařazena a dostane lhůtu šedesát dní na rozmyšlenou, zda bude spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Po uplynutí této lhůty je klientovi, který se rozhodne nespolupracovat, nabídnut dobrovolný návrat do země původu. Spolupracujícímu klientovi je nabídnuta legalizace pobytu na území ČR podle cizineckého zákona. Klient je v Programu zařazen až do skončení trestního řízení, pokud neporuší podmínky – v tom případě je z Programu okamžitě vyřazen. Po skončení trestního řízení je klientovi nabídnut návrat do země původu. Účast v Programu může být kdykoli ukončena na žádost klienta, v případě, že se jedná o cizince pak kdykoliv, pokud se rozhodne pro návrat do země původu, na základě pravomocného odsouzení pachatele a na základě ukončení trestního řízení nebo pokud není klientova účast na trestním řízení nutná.⁴⁵

Program nabízí svým účastníkům možnost využití následujících služeb u specializovaných nestátních neziskových organizací: okamžitý odchod z kriminálního prostředí, azylové ubytování, jídlo a ošacení,

---

44 MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Obchod s lidmi – Pomoc obětem* [online]. ©2010, poslední revize 30.08.2010 [cit. 2013-03-28].

45 tamtéž

dvouměsíční krizovou intervencí (dobu na rozmyšlenou, zda chce účastník spolupracovat s Policií ČR), zdravotní a psychologickou péči, právní poradenství, tlumočení, legalizaci pobytu pro cizince pobývajících na území ČR nelegálně, sociální integraci, pomoc při hledání zaměstnání, pomoc při dobrovolném bezplatném návratu do země původu prostřednictvím organizace IOM, zprostředkování následné sociální pomoci po návratu.⁴⁶

Účast v Programu může výrazně pomoci obětem obchodu s lidmi s návratem k jejich předchozímu životu a – v případě že se jedná o cizince – může také výrazně usnadnit jejich usazení a integraci v České republice. Program nabízí komplexní spektrum služeb, na jejichž realizaci se podílejí pracovníci, kteří mají v této oblasti zkušenosti a mohou tak dobře reagovat na potřeby klientů.

---

⁴⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Obchod s lidmi – Pomoc obětem* [online]. ©2010, poslední revize 30.08.2010 [cit. 2013-03-28].

PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části této práce je uvedeno pět případových studií klientů Diakonie, kteří se stali oběťmi obchodu s lidmi. Na jejich příkladech je ilustrován způsob, jakým byla jejich situace řešena a jak probíhala jejich resocializace. Každá z případových studií zároveň ilustruje jeden ze způsobů obchodů s lidmi, se kterými se mohou pracovníci v sociálních službách u nás setkat.

První případová studie popisuje situaci klienta, který byl na našem území vykořisťován. Druhá případová studie popisuje typický příklad Českého občana, který byl zobchodován do zahraničí. Ve třetí případové situaci je opět ukázána situace cizinců, kteří jsou zobchodováni na našem území. Čtvrtá případová studie popisuje typický příklad obchodu s českými ženami – prostituci. A konečně v páté případové studii je popsán příběh klienta české národnosti, který se stal obětí obchodu s lidmi na našem území.

Jména klientů v případových studiích jsou smyšlená stejně jako některé biografické údaje, které by mohly umožnit identifikaci klienta. Z tohoto důvodu nejsou v kazuistikách ani uváděny přesné časové údaje, kdy k jednotlivým případům došlo, ani nejsou uváděna jména organizací, které na případech spolu s Diakonií pracovaly. Autorce této práce jsou však tyto informace známy.

6 Případová studie č. 1

6.1 Identifikace klienta

Pan Mikuláš se narodil v Bulharsku, je mu čtyřicet let, je ženatý a má tři děti. Absolvoval základní školu, poté vykonával různé pomocné práce – roznášel poštovní zásilky, pracoval jako hlídač objektů, dělník, rozvážel jídlo. Rodina bydlela v domě s babičkou, a protože jejich finanční situace byla špatná, rozhodli se vycestovat za prací do Česka.

Přes známého dostal pan Mikuláš na jaře roku 2010 kontakt na zprostředkovatele, který jej za poplatek odvezl do České republiky a zprostředkoval mu práci. Mělo se jednat o sázení stromků v lese, konkrétně na pozemcích podniku Lesy ČR a Krkonošského národního parku. Práce však byla tvrdá, pan Mikuláš musel pracovat až dvanáct hodin denně, přičemž za práci nedostal nikdy žádné peníze, pouze na začátku jen minimální zálohu. Životní podmínky byly více než katastrofální, bydlel s šesti lidmi v místnosti o rozloze cca 35 metrů čtverečních, záloha mu nestačila ani na základní jídlo, mnohdy měl hlad. Protože je drobnější postavy, byla pro něho práce velmi namáhavá, brzy se cítil vyčerpaný, měl bolesti. Neměl však peníze na návrat zpět domů, navíc věděl, že doma žádnou práci ani perspektivu nemá.

Pracoval pro firmu celkem pět měsíců, potom situaci nevydržel, utekl a přijel do Prahy, kde žil na ulici a živil se tím, co vyžebbral nebo našel. Věděl však, že bude situaci muset brzo řešit. Od ostatních bezdomovců získal informace o tom, že existuje organizace, která pomáhá lidem v podobné situaci, a přes letáčky a informační kampaně získal kontakt na Diakonii. Pan Mikuláš byl identifikován jako oběť obchodu s lidmi, bylo mu nabídnuto zařazení do Programu, které přijal.

6.2 Řešení situace

Pan Mikuláš byl ubytován v utajeném azylovém bytě, kterým Diakonie pro tyto účely disponuje. Bylo mu vypláceno 150 Kč denně na jídlo, 300 Kč měsíčně na kredit na telefon a bylo mu hrazeno jízdné po Praze (prostřednictvím Opencard). Pan Mikuláš spolupracoval s Policií ČR, na firmu podal trestní oznámení. Policie však případ rozdělila na několik částí, některé byly odloženy a pan Mikuláš se žádné finanční ani jiné kompenzace nedočkal.

V Diakonii spolupracoval pan Mikuláš celkem se třemi pracovníky na zakázkách, které si sám určil. Chtěl si najít samostatné bydlení, práci, požádat o přechodný pobyt a doučit se český jazyk, který dobře neovládal. Dále měl zájem, aby za ním přijela žena a děti. Za přibližně půl roku se mu podařilo za pomoci pracovníků najít si práci jako uklízeč nebezpečných odpadů a údržbář tiskáren, našel si také vlastní podnájem. Pracovníci Diakonie kontaktovali Sdružení pro integraci a migraci (dále jen "SIMI"), ve které pracují dobrovolníci, kteří zdarma vyučují cizince český jazyk, a pan Mikuláš tam začal docházet. S dopomocí pracovníků si také vyřídil dokumenty na cizinecké policii a na úřadech.

Pan Mikuláš byl pochopitelně z celé situace velmi rozrušen, celé období pro něho bylo velmi náročné – měl i problém ze začátku pracovníkům Diakonie vůbec důvěřovat. Bylo tedy potřeba se věnovat i tomuto aspektu, pomoci panu Mikulášovi zážitky zpracovat, poskytovat mu podporu. Protože měl pan Mikuláš jen velmi nejasné znalosti o České republice, věnovali se pracovníci i edukaci ohledně českých reálií, kulturních zvyklostí, sociálně právních aspektů apod. Vysvětlovali mu, jak v této zemi vůbec fungovat, na co má právo a nárok, jaké jsou zvyklosti, aby mu proces integrace co nejvíce usnadnili. Pan Mikuláš na spolupráci velmi dobře reagoval, v současné době má stálé zaměstnání, pronajatý byt a

žijí zde s ním i jeho manželka a všechny děti. Děti v České republice navštěvují základní školu, jsou zde velmi spokojené a rodina by ráda požádala o trvalý pobyt.

7 Případová studie č. 2

7.1 Identifikace klienta

Pan Jiří je české národnosti, pochází se sociálně slabší rodiny, je mu šedesát čtyři let. Je odborně vyučen v oboru stavebnictví, v tomto oboru také celý život pracoval. V důsledku nepříznivé životní situace však přišel o domov a následně i o zaměstnání. Určitý čas žil na ulici a snažil se najít si novou práci, to se mu ale nedařilo. Jako bezdomovce jej kontaktoval muž, kterého nikdy předtím neviděl, ale který mu slíbil možnost rychlého přivýdělků v Anglii. Pan Jiří nejprve váhal, ale chtěl svou situaci nějakým způsobem řešit, a proto spolu s dalšími bezdomovci nabídku přijal a odjel do Londýna, kde na něho měl čekat zprostředkovatel nové práce.

V Londýně na ně však nikdo nečekal, a tak pan Jiří přespával na ulici a snažil se najít si jakoukoli práci, aby měl alespoň peníze na cestu domů. Nakonec se mu přece jen podařilo s pomocí dalších Čechů najít práci u zaměstnavatele pákistánské národnosti. Zaměstnavatel Jiřímu nabídl spolu se zaměstnáním i ubytování, které on velmi rád přijal.

Z každé výplaty musel pan Jiří odevzdávat 50% zaměstnavateli za zprostředkování práce (resp. mu tato částka byla z výplaty strhávána), ze zbylé částky si hradil ubytování a jídlo. Práce byla velmi fyzicky náročná, Jiřího zdravotní stav se začal postupně zhoršovat a to do té míry, že musel po roce přestat pracovat. V důsledku toho však přišel o ubytování a o jediný zdroj příjmů a musel se vrátit opět na ulici. Po určité době se mu podařilo od dalších cizinců žijících v Anglii získat kontakty na tamější nevládní neziskové organizace a díky spolupráci s nimi získal ubytování a příležitostné brigády, které trvaly zhruba další rok a půl.

Zdravotní stav pana Jiřího se však nelepšil, bylo mu stále hůře, a proto se rozhodl pro návrat zpět do České republiky. Za pomoci britských nevládních neziskových organizací mu byl zprostředkován návrat domů a dostal i kontakty na organizace v ČR. Pan Jiří kontaktoval Diakonii, byl identifikován jako zobchodovaná osoba a vstoupil do Programu.

7.2 Řešení situace

Pan Jiří byl ubytován v azylovém bytě, bylo mu vypláceno 700 Kč týdně na jídlo, 300 Kč na kredit na telefon a dostal Opencard – legitimaci na jízdu MHD po Praze. Velmi ochotně spolupracoval s policií a příslušnými institucemi, měl zájem na tom, aby pachatel byl usvědčen. To se však podle posledních informací autorky této práce nepodařilo.

Když vstoupil pan Jiří do služeb Diakonie, museli pracovníci – kromě okamžitého zajištění bydlení a stravování – řešit přednostně klientův zdravotní stav. Klient má problémy se srdcem, měl bolesti pohybového aparátu, kvůli životu na ulici a špatným podmínkám také záněty kůže a infekci. Nejprve tedy řešil akutní infekci, bolesti, začal také pravidelně docházet ke kardiologovi a brát léky, které jeho stav stabilizovaly. Když pominul akutní fyzický diskomfort klienta, věnovali se pracovníci dále jeho resocializaci.

Pan Jiří potřeboval o svých prožitcích hodně mluvit, potřeboval si potvrdit, že vzniklá situace nebyla jeho chybou a není tedy jen „hlupák“, který se v ničem nevyzná. Také měl po delší době možnost vést plynulý rozhovor v řeči, které rozumí, chápal vše, co bylo řečeno a pocit mluvit česky si velmi užíval. Jeho znalost anglického jazyka je totiž pouze základní, dovede říci fráze, rozumí slovům, která potřeboval k práci, ale nemohl v Anglii s nikým plynule mluvit. Pracovníci britské nestátní neziskové organizace byli sice velmi ochotní, ale nebylo možné si s nimi hlouběji popovídat právě kvůli jazykové bariéře. Pan Jiří dokonce

postupem času svůj příběh vyprávěl rád, měl radost z pozornosti, kterou mu pracovníci věnovali, cítil se být důležitý.

S pomocí pracovníků si postupně našel ubytovnu, která mu vyhovovala a kam se přestěhoval, aby se osamostatnil. Požádal o předčasný důchod, našel si přivýdělek. Všechny tyto úkony podnikal sám pouze s konzultací pracovníků, doprovod na úřady byl poskytnut spíše ze začátku, později pak pouze výjimečně. V současné době tedy již není klientem Diakonie. V organizaci spolupracoval celkem se čtyřmi pracovníky.

8 Případová studie č. 3

8.1 Identifikace klienta

Paní Lucie je bulharské národnosti, vdaná a má dvě dcery – v současné době je jim devět a devatenáct let. Spolu s manželem mají ukončenou vysokou školu, měli v Bulharsku stálou práci, manžel ještě k práci podnikal v rodinné firmě. Vlivem ekonomické krize byl však nucen podnikání ukončit, později také přišel o zaměstnání, později práci ztratila i paní Lucie. V Bulharsku byla vysoká nezaměstnanost, ekonomické problémy a žádnému z manželů se nedařilo najít práci.

Proto odjel manžel paní Lucie na základě inzerátu v novinách do České republiky, zaměstnán byl v továrně, práci mu zprostředkovala místní agentura práce, jejímž majitelem byl muž ukrajinské národnosti. V agentuře se mu podařilo domluvit práci i pro paní Lucii, která za ním po několika týdnech odjela. Paní Lucie s manželem dostali od agentury smlouvu v českém jazyce, která měla být dle domluvených podmínek „standardní“ pracovní smlouvou v souladu s právním řádem České republiky. Samozřejmě mělo být hrazené zdravotní a sociální pojištění. Paní Lucie uvádí, že neměla důvod agentuře nedůvěřovat, na internetu si před odjezdem do České republiky na ni hledala reference a všechny byly pozitivní.

Manželovi paní Lucie se však v důsledku těžké fyzické práce začal zhoršovat zdravotní stav, a proto vyhledal lékaře. V ordinaci se však dozvěděl, že zdravotní pojištění hrazené nemá a pokud si vyšetření sám nezaplatí, nemůže být ošetřen. Paní Lucie si proto spolu s ním vyhledala informace o povinnostech zaměstnavatele v České republice a manželé se

začali domáhat svých práv. V důsledku toho přišli o zaměstnání a tím také i o bydlení, které bylo na zaměstnání vázáno.

Od zaměstnavatele nedostali žádné potvrzení o ukončení pracovního poměru, nedostali celou mzdu, na kterou měli nárok. Výplatní pásky, které měli u sebe a které dostávali při výplatě, neodpovídaly skutečnému výdělku, který manželé obdrželi. Dále nedostali od zaměstnavatele za celou dobu trvání zaměstnání proplacené přesčasy ani dovolenou, navíc jim z platu byly strhávány pokuty za prohřešky, kterých se nedopustili (pozdní příchod do práce, vadný výrobek atp.). Manželé se tedy rozhodli kontaktovat Diakonii, o níž slyšeli od známých.

8.2 Řešení situace

Manželé byli identifikováni jako obchodované osoby a přijati do služby. Oba vstoupili do Programu. Manželům bylo hrazeno ubytování na ubytovně, každý z nich dostával 700 Kč týdně na stravu, 300 Kč na kredit na telefon a Opencard na cestování po Praze. Oba velmi stáli o spolupráci s Policií ČR, postupně kontaktovali i Inspektorát práce, Úřad práce a Všeobecnou zdravotní pojišťovnu, aby se domohli svých práv. V těchto případech hojně využívali odborného sociálního poradenství od sociálních pracovníků, ale díky svému vyššímu vzdělání a vůli byli schopni si většinu věcí vyřizovat sami, doprovod na úřady jim byl poskytován minimálně.

Velmi důležité se však ukázaly být sociálně terapeutické aktivity. Paní Lucie celou situaci hodně špatně nesla – velmi důležitým důvodem pro přijetí práce v České republice pro ni bylo zajistit své dvě dcery a vést takový život, na který byli zvyklí před krizí. Jelikož jim však nebyla vyplácena celá slíbená mzda, nemohla posílat dětem domů tolik peněz, s kolika předtím počítala (i když i to málo, co domů posílala, bylo stále více, než by byla schopná jim zajistit v Bulharsku). Měla i velký strach o manžela a o jeho zdraví. A v neposlední řadě ji nesmírně psychicky

vyčerpávalo odloučení od dcer, které od svého odjezdu z domova do doby, než se dostala do Diakonie a jejich situace se stabilizovala, neviděla dva roky. Hodně se jí po dětech stýskalo, často na schůzkách plakala a potřebovala mluvit o svých pocitech. Odeslání do psychologické péče odmítla – měla důvěru k pracovníkům Diakonie a nechtěla svůj příběh vyprávět zase dalším osobám. Hodně času na schůzkách tedy bylo věnováno zpracovávání jejích pocitů, vyrovnávání se se situací a poskytování podpory.

Paní Lucie se hodně zabývala i otázkou své viny – do jaké míry mohla této situaci předejít, zda a nakolik je za ni zodpovědná a jestli tím, že není se svými dětmi, neselhala jako matka. Pracovníci se tedy hodně věnovali i zpracování tohoto tématu a podporou paní Lucie. Ve vyrovnání se se situací jí také hodně pomáhalo převzetí aktivní role – kontaktovat Inspektorát práce, spolupracovat s Policií ČR a bojovat za svá práva. Cítila velkou potřebu zadostiučinění, chtěla, aby byl pachatel potrestán a angažovanost v této oblasti jí dodávala sílu a energii.

Pracovníci jí v těchto aktivitách pomohli, poradili a samozřejmě zprostředkovali kontakty na povolané osoby. Vzhledem k povaze práce v Diakonii a díky svým zkušenostem věděli pracovníci, kam paní Lucii nasměrovat. Na druhou stranu ji ale připravovali i na to, že tento trestný čin nemusí být vůbec kvalifikován jako obchod s lidmi, ale pouze jako občanskoprávní spor, může být odložen či vyšetřen pouze zběžně a tzv. „smeten ze stolu“. To bylo pro paní Lucii velmi těžké vstřebat, velmi stála o spravedlnost.

Vzhledem k tomu, že Diakonie dělá i informační kampaně, účastní se Světového dne proti boje obchodu s lidmi, vydává publikace o této problematice a pod., paní Lucie našla smysl i v této činnosti. Ochotně se

účastní aktivit Diakonie a vystupuje na nich, své postřehy a příběh věnuje do publikací i do novin, a to jí dává pocit, že dělá v této věci, co může. Velmi se tím realizuje.

Resocializace paní Lucie byla velmi úspěšná, v současnosti žije s manželem a oběma dcerami v pronajatém bytě v České republice. Mají s manželem stálé zaměstnání, obě dcery zde pokračují ve studiu.

9 Případová studie č. 4

9.1 Identifikace klienta

Paní Linda je české národnosti, pochází se sociálně slabší rodiny a je odborně vycvičená. Dlouhá léta měla stálou práci jako dělnice v továrně, ale v důsledku ekonomické krize před několika lety továrna snižovala počty zaměstnanců a paní Linda o práci přišla. Ocitla se úplně bez příjmů, neměla ani žádnou finanční rezervu a svou situaci se rozhodla řešit rychlými půjčkami u několika ne příliš solidních finančních ústavů.

Nemohla si však dovolit splácet půjčky ani úroky, nedařilo se jí najít si zaměstnání a dluhy velmi rychle narůstaly. Paní Linda se proto po určitém váhání a rozpacích nechala přesvědčit známými, aby si zkusila rychle peníze vydělat prostitucí. Chtěla pracovat v nočním klubu nebo na tzv. „privátě“, se slušným zázemím a pouze po omezenou dobu – než splatí své dluhy.

Rozhodla se tedy spolu s přáteli několik takových míst objet a podívat se na ně. Známí ji však odvezli do jednoho domku, kde na ně čekal muž, který okamžitě známému paní Lindy předal peníze a ji vzal dovnitř. Neustále ji hlídal, paní Linda musela pracovat na trase (tedy tzv. „stát na ulici“) a veškeré vydělané peníze odevzdávat. Dostávala pouze oblečení, jídlo a cigarety. Nemohla se vůbec volně pohybovat, vzdálit z dohodnutého místa, byla pod neustálým dohledem, veškeré pauzy musela mít povolené.

Na základě práce v terénu se k paní Lindě asi po roce dostal letáček s kontaktním číslem na nevládní neziskovou organizaci, kam bylo možné nonstop volat. Za pomoci jednoho ze svých klientů, který se ukázal být velmi vstřícný a jehož oslovením paní Linda velmi riskovala, organizaci kontaktovala a domluvila se s nimi na útěku.

Čekala v určitý čas na určeném místě a pracovníci organizace paní Lindu nabrali autem a odvezli s sebou. Paní Linda byla přijata do Diakonie na dlouhodobou krizovou pomoc a ubytována na ubytovně.

9.2 Řešení situace

Paní Linda velmi ochotně spolupracovala s Policií ČR a stála o to, aby byl pachatel potrestán. Tak se také stalo, muž, který jí nutil k prostituci, byl odsouzen za trestný čin kuplířství.

Paní Lucie byla ubytována na ubytovně a dostávala finanční pomoc na zajištění základních potřeb. Po vysvobození paní Lindy z kriminálního prostředí se však hlavní prioritou sociálních pracovníků stalo zajištění jejího zdravotního stavu. Paní Linda trpěla gynekologickými problémy, musela proto docházet na vyšetření a léčit se. Za tuto situaci se však velmi styděla, nerada mluvila o svých potížích kromě kontaktů na lékaře v této situaci nejevila ze začátku zájem o žádnou pomoc či podporu. Teprve postupně se částečně uvolnila, začala se se svými potížemi svěřovat.

V důsledku prožité zkušenosti na tom byla paní Linda velmi špatně i po psychické stránce, s pracovníky navštívila ordinaci psychiatra a na jeho doporučení začala docházet i na psychoterapii. Přesnou diagnózu paní Lindy nemá autorka této práce k dispozici. Paní Linda však byla medikována a na psychoterapeutická sezení docházela každých čtrnáct dní.

Když vstoupila do služeb, byla paní Linda velmi výrazně nalíčená a oblečená pouze v tom, co měla jako prostitutka k dispozici. Bylo jí poskytnuto oblečení, které má Diakonie k dispozici pro své klienty z rozličných sbírek i darů, dostala základní hygienické potřeby. Postupně se její vzhled začal výrazně proměňovat, z týdne na týden o svůj zevnějšek stále méně dbala. Nedocházela na schůzky sice špinavá, ale byla nedbale oblečená, rozcuchaná, neupravená. Svůj vzhled komentovala většinou

slovy, že si může dělat co chce, nikdo na ni nebude koukat a nemá důvod se upravovat. Tento stav se nezměnil až do jejího odchodu ze služeb.

Velmi dlouhá doba byla věnována stabilizaci zdravotního a psychického stavu paní Lindy, také spolupráce s Policií ČR, výslechy apod. zabraly dlouhou dobu. V období, kdy se chtěli pracovníci zaměřit na řešení sociální situace paní Lindy, pomoci jí najít si zaměstnání a bydlení, však středisku Diakonie skončila registrace pro krizovou pomoc a paní Lucie musela být předána do služeb jiné organizaci. Tato situace nastala zhruba po osmi měsících spolupráce paní Lindy s Diakonií.

Toto předání klientky nevidí autorka této práce jako šťastné řešení, protože vybudování důvěry s paní Lindou nebylo jednoduché a samozřejmé a protože klientka stále nebyla v dobrém psychickém stavu. Jakákoli takto výrazná změna pro ni znamenala zbytečný stres navíc, který se opět odrazil na jejím psychickém stavu. Přesto však podle informací od spolupracující organizace se paní Linda na novou situaci adaptovala, docházela na schůzky a pokračovala v léčení. Nedařilo se jí však osamostatnit se, najít si práci a začít fungovat ve společnosti běžným způsobem.

V současné době je paní Linda, po více než dvou letech, stále v péči organizace, nemá stálou práci, ani stálé bydlení (bydlí po různých ubytovnách). Na psychoterapii již nedochází a její psychický stav je údajně stabilní. Nepodařilo se však dosáhnout její stabilizace v životě, paní Linda není schopná se odpoutat od sociálních služeb, stále vyžaduje pomoc a podporu.

10 Případová studie č. 5

10.1 Identifikace klienta

Pan Ondřej je české národnosti, pochází se sociálně slabší rodiny a je odborně vyučen. Během svého života se v důsledku nepříznivé sociální situace dostal do problémů se zákonem, byl trestně stíhán a odsouzen k trestu odnětí svobody. Po návratu z výkonu trestu se mu nepodařilo začlenit se zpět do společnosti, nemohl si najít práci a nakonec skončil bez finančních prostředků na ulici.

Jako bezdomovce jej oslovil český zaměstnavatel, který mu nabídl možnost práce na stavbách jako pomocnému dělníkovi. Pan Ondřej nabídku přijal a přijal i nabídnuté ubytování. Jednalo se však o ubytování v malém a těsném bytě, kde žil společně s dalšími dělníky. V bytě byl zamykán, nesměl se volně pohybovat a na stavby a různé zakázky ho vozil zaměstnavatel. Za svou práci nikdy nedostal peníze, dostával pouze stravu, nápoje a cigarety. Když se pokusil vzbouřit, byl fyzicky napaden.

Z bytu byl společně s ostatními dělníky osvobozen při zásahu Policie ČR a byly mu nabídnuty služby Diakonie. Rád je přijal a vstoupil do Programu.

10.2 Řešení situace

Pan Ondřej byl ubytován v azylovém bytě, bylo mu vypláceno 700 Kč týdně na jídlo, 300 Kč na kredit na telefon a dostal i Opencard na cestování po Praze. Nejprve bylo nutné vyřešit špatný zdravotní stav klienta – pan Ondřej měl zhmožděniny a bolesti, trpěl také vyčerpáním a stresem. Začal tedy docházet k lékařům.

Po několika týdnech se jeho zdravotní stav zlepšil, ale pan Ondřej se začal na schůzkách chovat nepříjemně a manipulativně, začal být na pracovníky hrubý. Někdy se stávalo, že z něho byl cítit alkohol. Jakékoli pití ale popíral, vždy říkal, že to musí být náhoda, tzv. „jedno pivo po jídle.“ V azylovém bytě přestal dodržovat vnitřní řád a rozpis uklízacích služeb, bral ostatním klientům jejich jídlo, neuklízěl po sobě. Ostatní obyvatelé bytu si na pana Ondřeje začali stěžovat, pracovníci s ním tedy o situaci mluvili, snažili se mu zdůraznit nutnost řídit se pravidly, nakonec mu udělili důtku.

Pan Ondřej se velmi rozčiloval, často mluvil o tom, že svět nefunguje podle žádného řádu, a proč by tedy on měl respektovat jakákoli pravidla. Přestal plnit podmínky, které byly dohodnuty na schůzkách s pracovníky – nevyřídil si věci na úradech, přestal docházet k lékaři. Do azylového bytu začal chodit v podnapilém stavu a obtěžoval tím ostatní klienty. Při pravidelných týdenních setkáních komunity v azylovém bytě se často řešily stížnosti ostatních obyvatelů bytu na pana Ondřeje.

Situace začala být neúnosná a pan Ondřej byl pozván na schůzku s vedoucím služby, kde se měla situace řešit. Pan Ondřej byl velmi rozzlobený a cítil se poškozen, nerozuměl, proč mu pracovníci nevycházejí vstříc. Jednoho dne zavolali ostatní klienti azylového bytu kontaktnímu pracovníkovi Diakonie, že pan Ondřej z bytu zmizel, vzal si své věci, odnesl si cizí jídlo z lednice, na své posteli nechal pouze položené klíče od bytu.

Pan Ondřej se tedy po zhruba čtyřech měsících sám rozhodl odejít ze služby a situaci vyřešil útekem, o kterém nikoho neinformoval. Od té doby nebyl s nikým z pracovníků Diakonie v kontaktu, nikdo neví, kde se pohybuje a co se s ním stalo. Spolupráce s panem Ondřejem se vůbec

nepodařila, způsob, jakým se klient choval před odchodem ze služby a jeho útěk spíše naznačují, že se pan Ondřej do společnosti zpět nezačlenil.

Zaměstnavatel pana Ondřeje byl odsouzen pouze k podmíněčnému trestu, protože případ nebyl soudem kvalifikován jako obchod s lidmi.

11 Závěr praktické části

Úřady České republiky si v současné době uvědomují důležitost prevence obchodu s lidmi a navrhují více či méně efektivní strategie pro jeho potírání. Jednou z nich je právě Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi (blíže popsány v páté kapitole), který je zásadní pro zajištění základních potřeb obchodovaných osob a řešení okamžité krizové situace.

Ve chvíli, kdy se klient dostane ze zátěžové situace, octne se většinou bez prostředků, bez přístřeší, často nemá ani své základní osobní věci. Vstup do Programu mu umožňuje získat určité zázemí, ubytování v azylovém bytě (v případě Diakonie na půl roku s možností prodloužení až na jeden rok) a finanční prostředky na nejdůležitější životní potřeby. Jak je patrné z uvedených kazuistik, výše těchto prostředků se v průběhu let mění, klientům však pomáhají zajistit základní podmínky pro opětovnou integraci do společnosti.

Finanční prostředky, které jsou klientům poskytovány, mají několiký účel. Nejpodstatnější je částka určená na nákup potravin, která klientům poskytuje možnost stravovat se podle vlastních preferencí. To je pro ně velmi důležité, protože v době, kdy byli vykořisťováni, byli plně závislí na tom, co a v jakém množství jim poskytoval „zaměstnavatel“.⁴⁷

Další složkou je příspěvek na telefon, jehož zásadním účelem je umožnit klientovi komunikaci s vnějším světem – při hledání zaměstnání, vlastního bydlení, spolupráci se sociálními pracovníky, nejnütnejším kontaktu s rodinou. V současné době je téměř nepředstavitelné navázat kontakty tohoto druhu bez použití mobilního telefonu.

---

⁴⁷ Tyto praktiky jsou uvedeny v případových studiích č. 9 a 10.

Příspěvek na cestování městskou hromadnou dopravou zajišťuje klientovi možnost volného pohybu a dojezdu do všech institucí, které chce či potřebuje navštívit. Má dvojí podobu, v Praze klient obvykle obdrží Opencard, kterou při cestování městskou hromadnou dopravou využívá. U mimopražských klientů je pak pohyb po dané lokalitě zajišťován podle místních možností (např. nákup a proplácení jízdenek, místní síťová karta apod.).

Důležitým aspektem je proces identifikace, čili rozpoznání skutečnosti, že se jedná o trestný čin obchodu s lidmi. Oběti je okamžitě potřeba nabídnout kontakt na specializované organizace. Zde velmi záleží na informovanosti všech spolupracujících složek - jak jednotlivých sociálních pracovníků v rozličných organizacích tak i Policie ČR a dalších zainteresovaných úřadů. Bez účinné spolupráce a koordinace na národní i mezinárodní úrovni by bylo velmi obtížné komplexně řešit jednotlivé případy (viz studie č. 7).

V tomto směru jsou velkou pomocí školení, semináře a další vzdělávací aktivity pořádané pro pracovníky nevládních organizací a příslušníky policie. Konají se také školení pro cizineckou policii a pracovníky záchytných zařízení.

Všichni pracovníci, kteří s klientem přicházejí v průběhu řešení jeho problému do styku, by měli dodržovat zásady vhodné komunikace, neměli by se nechat ovlivnit stereotypy a měli by se zdržet nevhodných poznámek a komentářů, jimiž by mohly oběť ještě více poškodit a způsobit jí další újmu, se kterou by se musela následně vyrovnávat. Případové studie ilustrují, jak psychicky náročná byla situace pro klienty. Na takovéto prožívání je potřeba se připravit, pracovat s ním a v závažných případech klienta předat do odborné péče. S traumatickými zážitky, případně flashbacky, pocity viny a studu by klient neměl zůstat sám.

Případová studie paní Lindy a pana Ondřeje názorně ilustruje, že ne vždy se práce podaří a klient je schopen smysluplnějším způsobem navázat na svůj původní život. Může se tak stát z rozličných důvodů, ať již osobnostních nebo hlubších psychických příčin. Případ pana Ondřeje není ojedinělý. Autorka této práce se sama setkává s tím, že klienti, kteří vstoupí do sociálních služeb, mají pravděpodobně kvůli prožitým zkušenostem pocit, že život k nim „nebyl fér“, a tak ani oni nemusí „být fér“ k němu. Snaží se manipulovat, vytěžit ze situace co největší osobní prospěch, nestarají se o následky a neplánují příliš dopředu.

Informace o specializovaných střediscích, kde je možné vyhledat pomoc, se šíří neformálním ústním podáním v prostředí, kde se dotyčný/á pohybuje. Dvě případové studie ukazují, že oběti obchodu s lidmi se k sociálním pracovníkům dostaly v důsledku informace z tzv. „třetí ruky“. Vysokou účinnost mají také letáky rozdané v rámci terénní práce. Autorka této práce se s touto skutečností setkává velmi často, většina jejích klientů kontaktuje Diakonii na základě takto získaných informací.

Pro oblast práce s obchodovanými lidmi je významné zvýšit povědomí o obchodu s nimi a je důležité distribuovat informace s kontakty. Proto je terénní práce důležitým prvkem boje proti obchodu s lidmi. Přímou vyhledává možné oběti v ohrožených lokalitách, jako jsou ubytovny, místa, kde se shromažďují lidé bez domova nebo sezónní pracoviště, stavby a montážní areály. Všude tam je velká pravděpodobnost výskytu zobchodované pracovní síly. Pro tento druh práce je v současné době velmi obtížné zajistit finanční prostředky i kvalifikovaný a motivovaný personál.

ZÁVĚR

Cílem předložené diplomové práce bylo popsat postupy a kroky, které pomáhají obětem obchodu s lidmi a vedou k jejich postupnému začleňování zpět do běžného života. Celý proces začíná identifikací klienta, tedy oběti, a jeho předáním do služeb specializované organizace. V této fázi hraje významnou roli informovanost pracovníků, kteří s obchodovanou osobou jednájí, jejich znalost problematiky a možností nabízených služeb.

Důležitý je také způsob komunikace a chování pomáhajících pracovníků. Během procesu může u klientů dojít k pocitům vlastního selhání a může se objevit výrazné prožívání emocí: těmto pocitům viny říkáme viktimizace. Viktimizace může být nejen primární (tj. újma způsobená přímo trestným činem), ale také sekundární, na které se mohou nevhodným chováním aktivně podílet právě pracovníci, kteří mají klientovi pomoci. Předcházení sekundární viktimizaci je dalším důležitým krokem v resocializaci klientů.

Oběti obchodu s lidmi se často potýkají s fyzickými a psychickými následky vykořisťování, a proto je důležité pamatovat i na tyto aspekty pomoci. Včasné nasměrování na lékařskou a psychologickou pomoc a práce se silnými emočními prožitky klientů jim významně napomáhají v navázání na jejich předchozí život.

Zásadní pro úspěšnou resocializaci obětí obchodu s lidmi je nutnost zajistit, aby se k nim v kritické situaci dostaly informace o tom, co se s nimi děje a jaké jsou možnosti řešení. V této souvislosti by se nemělo zapomínat ani na prevenci. Preventivní programy poskytují zájemcům o práci v zahraničí informace o tom, na co si dát pozor, čeho se vyvarovat a na koho se v případě potřeby obrátit. Dny obchodu s lidmi, semináře a tiskové konference jsou pořádány z toho důvodu, aby byla veřejnost

informována o tomto problému a zvýšily se šance na to, že se informace dostanou včas všem, kdo by je mohli potřebovat. Efektivní je také práce v terénu, tj. vyhledávání ohrožených osob přímo na místech jejich potencionálního výskytu. Problémem je i to, že je obtížné pro terénní práci zajistit kvalifikovaný a motivovaný personál a dostatek finančních prostředků.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

ARCIDIECÉZNÍ CHARITA PRAHA. *Poradna projektu Magdala* [online]. Charita Praha, ©2011 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://praha.charita.cz/sluzby/magdala/>.

BABICKÁ, K. Obchodování s lidmi z pohledu mezinárodního práva a jeho implementace do českého právního řádu. In: *Migraceonline.cz* [online]. 2008 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/obchodovani-s-lidmi-z-pohledu-mezinarodniho-prava-a-jeho-implementace-do-ceskeho-pravniho-radu>.

BURČÍKOVÁ, P. *Obchod s lidmi a nucená či vykořisťující práce v České republice*. Praha: La Strada ČR, 2004.

ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 390. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: www.mvcr.cz/soubor/sb011-09-pdf.aspx.

ČÍRTKOVÁ, L. aj. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů – příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-254-1312-8.

ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-73-3.

DIAKONIE – STŘEDISKO CELOSTÁTNÍCH PROGRAMŮ A SLUŽEB. *Program Ne násilí* [online]. SČPS, ©2013 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://scps.diakonie.cz/nase-sluzby/program-ne-nasili/>.

DIGNAN, J. *Understanding victims and restorative justice*. Maidenhead, England: Open University Press, 2005. ISBN 0 335 20979 3.

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION. *Prevence a potírání obchodu s lidmi* [online]. IOM, ©2013 [cit. 2013-03-29].

Dostupné z: <http://www.iom.cz/aktivity/prevence-a-potirani-obchodu-s-lidmi>.

KALIBOVÁ, K. *Obchodování s lidmi – některé problematické momenty platné legislativy*. Praha: La Strada ČR, 2008.

KUBÍČKOVÁ, J. aj. *Instruktažní manuál pro sociální a terénní pracovníky – Obchod s lidmi v ČR*. Praha: Confima, 2007.

KUTÁLKOVÁ, P. Identifikace obchodovaných osob jako součást sociální práce s marginalizovanými skupinami/osobami žádajícími o mezinárodní ochranu. In JÍNKOVÁ, M. aj. *Metodika individuální sociální práce se zaměřením na integraci žadatelů o udělení mezinárodní ochrany na trh práce*. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, 2007.

KUTÁLKOVÁ, P. *Příliš úzká brána k lidským právům – Proces identifikace obchodovaných osob v České republice*. Praha: La Strada ČR, 2010. ISBN 978-80-904548-0-4.

MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE PRÁCE. *Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 29, o nucené nebo povinné práci* [online]. 28.6. 1930 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z:

<http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2004011901>.

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Obchod s lidmi – Definice* [online].

©2010, poslední revize 30.08.2010 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-definice.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Den boje proti obchodu s lidmi* [online]. ©2010, poslední revize 30.08.2010 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/den-boje-proti-obchodu-s-lidmi.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Obchod s lidmi – Pomoc obětem* [online]. ©2010, poslední revize 30.08.2010 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-pomoc-obetem.aspx>.

ODBOR BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY. *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2011*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2012.

ODBOR BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY. *Obchodování s lidmi – Manuál pro Policii ČR*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2006.

SŮRA, J. Cizinci nemají po ztrátě práce na letenky. Padají do ilegality, hrozí jim „otroctví“. *Mladá fronta DNES* [online]. 21.11. 2008 [cit. 2013-02-4]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/cizinci-nemaji-po-ztrate-prace-na-letenky-padaji-do-ilegality-hrozi-jim-otroctvi-gfn-/ekonomika.aspx?c=A081120_202054_ekonomika_abr.

ŽÁKOVÁ, M. Obchodování s lidmi – charakteristika. In: NICM [online]. ©2007, poslední revize 2008 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/obchodovani-s-lidmi-charakteristika>>.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora/ky: Helena Zymonová

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Pomoc obětem obchodu s lidmi s návratem do běžného života

Počet stran (bez příloh): 59

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 20

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 1

Počet internetových odkazů: 10

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jaroslav Kořa

Rok dokončení práce: 2013

**Posudek vedoucího diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Helena Zymonová

Obor studia: Sociální politika a sociální práce Název práce:

Pomoc obětem obchodu s lidmi s návrhem do běžného života

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jaroslav Kofa

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 59

Počet titulů v seznamu literatury: 21+10

Vyběr tématu

Závaznost tématu

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafraze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešení problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Navaznost kapitol a subkapitol

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěla

				1	
--	--	--	--	---	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

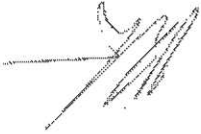
Jaka je současná situace tzv. obchodovatelných osob?
Jaké jsou dopady viktimizace obětí u obchodu s lidmi?
Jak vypadají aktivity organizací, které se zabývají pomocí obchodovatelným osobám?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka se věnovala aktuálnímu a velice málo zpracovanému problému – a to je problematika tzv. obchodovatelných osob, které lze rozdělit do dvou skupin: a) čeští občané, kteří byli oklamáni v cizí zemi a prostředí, b) osoby obchodované na území ČR. (Nejčastější země původu vykořisťovaných obětí v České republice jsou země bývalého Sovětského svazu, především Ukrajina, Rusko, Moldavsko, Kyrgyzstan a jeho bývalé satelity – Bulharsko, Rumunsko a dále pak rozvojové státy jako např. Vietnam. Čeští občané jsou obchodováni především ve státech EU, ve Velké Británii (kam jsou najímáni především bezdomovci a sociálně slabí jedinci) a čeští občané také končí v zemích jako je Itálie, Francie a Španělsko. V obchodu s českými ženami hrají výraznější roli Německo a Rakousko; ze států mimo EU jde především o USA, Izrael, Saudskou Arabii či Macao.)
V práci je popsána naše i evropská legislativa vztahující se ke zkoumané problematice. Autorka se zabývala jak formami poškození, tak resocializací a problémy se zpětným začleněním těchto osob do společnosti. Po teoretickém úvodu, čtenář najde v empirické části pět případových studií (z prostředí Diakonie Českobratrské církve evangelické); na jejich příběžích autorka plynule ilustruje různé formy obchodu s lidmi. Předložena práce, která je kultivovaně napsána, umožňuje velmi dobrý vhléd do popisované problematiky a poukazuje na řadu problémů, s nimiž bude nutné se vypořádat – a to včetně nedokompenzované legislativy.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

doc. PhDr. Jaroslav Kora

Datum, podpis: 15.5.2013

**Posudek oponentky diplomové práce
na Právské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Helena Zymonová
 Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii
 Název práce: Pomoc obětem obchodu s lidmi s návratem do běžného života
 Oponentka práce: Mgr. Zuzana Janotková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 59
 Počet stránek příloh: 0
 Počet titulů v seznamu literatury: 31

0	1	2	3	4
---	---	---	---	---

Vyber tématu

				X
--	--	--	--	---

Závaznost tématu

				X
--	--	--	--	---

Oborová přiléhavost tématu

				X
--	--	--	--	---

Originalita tématu a jeho zpracování

Formální zpracování

Jazykové vyláčení (respektování pravopisné normy, stylistické vyláčení, zvládnutí odborné terminologie)

				X
--	--	--	--	---

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

				X
--	--	--	--	---

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

				X
--	--	--	--	---

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

			X	
--	--	--	---	--

Využití výzkumných empirických metod

				X
--	--	--	--	---

Využití praktických zkušeností

				X
--	--	--	--	---

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešení problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

				X
--	--	--	--	---

Naplnění cílů práce

				X
--	--	--	--	---

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

				X
--	--	--	--	---

Navaznost kapitol a subkapitol

				X
--	--	--	--	---

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

Vhodnost prezentace závěru práce (publikace, referáty, apod.)

			x	
--	--	--	---	--

			x	
--	--	--	---	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jakým směrem by jste dané téma posunula ve výzkumné oblasti?

Můžete uvést specifika práce soc. pracovníka v dané oblasti?

Jaka se navazující spolupráce soc. pracovníka s psychologem při práci s oběťmi obchodování?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Studentka věnuje ve své diplomové práci seznamuje s tématem „Pomoc obětem obchodu s lidmi s návratem do běžného života.“

V teoretické části systematicky informuje o důležitých aspektech s tématem souvisejících. Jednoduše a zároveň výstižně poukazuje v úvodu na to, že v ČR panuje nejasná představa i u odborníků v pomáhajících profesích co všechno spadá pod oblast obchodování s lidmi. O tom pak pojednává v dalších kapitolách své práce.

V teoretické části je ucelený přehled základních informací, vymezení nevyhnutných pojmů k danému tématu. Za velmi důležitou a přínosnou pokládám kapitolu 2, ve které studentka pojednává o důležitosti identifikace a pomoci obchodované osoby, co významně přispívá v boji proti obchodování s lidmi. V dalších kapitolách, neméně důležitých se pojednává o situaci v ČR, důsledcích obchodu s lidmi a jejich řešení a programem podpory a ochrany obětí.

Teoretická část práce je zpracována s odborným vhladem jasně, strukturovaně, přehledně. Pokud zmíníme formální aspekty práce, lze konstatovat, že jsou v pořádku, text práce je koherentní a kapitoly na sebe navazují přehledně. Studentka také správně dle pokynů pracovala s odbornou literaturou a citacemi. Jazyk v odborném textu odpovídá formálním požadavkům.

V praktické části studentka na příkladech z praxe poukazuje na způsob, jak se postupuje při práci s oběťmi obchodování s lidmi. Forma zpracování jsou případové studie 5 různých klientů. Ocenuji zpracování, výběr různých klientů pro lepší orientaci v problematice a ukázky způsobů obchodu s lidmi, se kterými se mohou pracovníci soc. služeb u nás potkat. Studentka v závěru práce nastiňuje důležité aspekty o informovanosti veřejnosti, důležitost komunikace a chování samotných pracovníků soc. služeb s důrazem na úspěšnost pomoci atd.

Celkově hodnotím práci jako velmi zdařilou a doporučuji k obhajobě.

Doporučení k obhajobě: doporučuji!

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 19.5.2013

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of loops and a long vertical stroke, positioned to the left of the text.